

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

«Товарознавство і комерційна діяльність»

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

Освітня кваліфікація: бакалавр підприємництва, торгівлі та біржової
діяльності

за освітньою програмою «Товарознавство і комерційна діяльність»

Форма навчання: денна, заочна

Термін навчання: 3 роки 10 місяців

ЗАТВЕРДЖЕНО
ВЧЕНОЮ РАДОЮ УНІВЕРСИТЕТУ
Голова вченої ради

В. С. Курило

(протокол № 11 від «26» серпня 2020 р.)

Освітня програма набуває чинності
з _____ 2020 р.

В.о. ректора С.В. Савченко

(наказ № 86-02 від «26» серпня 2020 р.)

Старобільськ – 2020

**ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ
освітньої програми
«Товарознавство і комерційна діяльність»**

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

**Освітня кваліфікація: бакалавр підприємництва, торгівлі та біржової
діяльності**

за освітньою програмою «Товарознавство і комерційна діяльність»

Форма навчання: денна, заочна

Термін навчання: 3 роки 10 місяців

ПОГОДЖЕНО

Проректор з науково-педагогічної роботи
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

_____ Д.В. Ужченко

” _____ 2020 р.

В. о. завідувача навчального відділу

_____ В.В. Леснова

” _____ 2020 р.

ПЕРЕДМОВА

Освітня програма «Товарознавство і комерційна діяльність» відповідає стандарту вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» (затвердженого та введеного в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 13.11.2018 р. № 1243) та Концепції освітньої діяльності за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти і Стратегії розвитку Університету.

Розроблено проектною групою спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» у складі:

1. Гарант програми – **Морозова Марія Миколаївна**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри товарознавства, торговельного підприємництва та експертизи товарів ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»;

2. **Дрель Віктор Федорович**, кандидат біологічних наук, доцент, директор навчально-наукового інституту торгівлі, обслуговуючих технологій та туризму ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»;

3. **Сєногонова Людмила Іванівна**, кандидат технічних наук, доцент, завідувач кафедри товарознавства, торговельного підприємництва та експертизи товарів ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»;

4. **Омельченко Наталія Володимирівна**, кандидат технічних наук, професор, професор кафедри товарознавства, торговельного підприємництва та експертизи товарів ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»;

5. **Брайко Анна Сергіївна**, кандидат технічних наук, доцент кафедри товарознавства, торговельного підприємництва та експертизи товарів ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»;

6. Внутрішній стейкхолдер – **Бережна Ксенія Юріївна** здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» освітньої програми «Товарознавство і комерційна діяльність» навчально-наукового інституту торгівлі, обслуговуючих технологій та туризму ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Програму обговорено на засіданні кафедри товарознавства, торговельного підприємництва та експертизи товарів ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Протокол від «09» червня 2020 р. № 11

Програму схвалено на засіданні вченої ради навчально-наукового інституту торгівлі, обслуговуючих технологій та туризму ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Протокол від «18» червня 2020 р. № 12

Рецензії-відгуки зовнішніх стейкхолдерів:

1. **Фарапонова Інна Миколаївна**, перший віце-президент Луганської регіональної торгово-промислової палати, сертифікований тренер з підготовки бізнесу до державних перевірок у сфері безпеки аграрної та харчової продукції.

2. **Бурков Дмитро Юрійович**, засновник товариства з обмеженою відповідальністю «Альянс Стік».

1. Профіль освітньої програми «Товарознавство і комерційна діяльність» зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

1. Загальна інформація	
Повна назва закладу вищої освіти та структурного підрозділу	Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», навчально-науковий інститут торгівлі, обслуговуючих технологій та туризму, кафедра товарознавства, торговельного підприємництва та експертизи товарів
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Спеціальність	076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
Обмеження щодо форм навчання	Немає
Освітня кваліфікація	Бакалавр підприємництва, торгівлі та біржової діяльності за освітньою програмою Товарознавство і комерційна діяльність
Кваліфікація в дипломі	Ступінь вищої освіти – Бакалавр Спеціальність – 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність Освітня програма Товарознавство і комерційна діяльність
Офіційна назва освітньої програми	Товарознавство і комерційна діяльність
Тип диплома та обсяг освітньої програми	Диплом бакалавра, одиничний, 240 кредитів ЄКТС, термін навчання 3 роки 10 місяців
Наявність акредитації	Акредитаційна комісія України. Сертифікат про акредитацію, серія НД № 1396632 до 01 липня 2026 року
Цикл/рівень	НРК України – 6 рівень, FQ-EHEA – перший цикл, EQF-LLL – 6 рівень
Передумови	Повна загальна середня освіта, молодший бакалавр. Приєм на навчання за освітньою програмою «Товарознавство і комерційна діяльність» здійснюється відповідно до Правил прийому розроблених Приймальною комісією ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса та Програми фахових вступних випробувань
Мова викладання	Українська мова
Термін дії освітньої програми	Відповідно до ліцензії дійсної до 01.07.2026

Інтернет-адреса постійного розміщення опису освітньої програми	http://luguniv.edu.ua/?page_id=35136
2. Мета освітньої програми	
<p>Підготовка висококваліфікованих фахівців, здатних: вирішувати практичні проблеми та складні спеціалізовані завдання з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності та спроможних до товарознавчої діяльності та управління комерційною діяльністю і володіють практичними навичками застосування інновацій підприємницької діяльності та інструментарію електронної комерції.</p>	
3. Характеристика освітньої програми	
Опис предметної області	<p>Галузь знань – 07 «Управління та адміністрування» Спеціальність – 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» Освітня програма (ОП) «Товарознавство і комерційна діяльність» Обов’язкові компоненти – 180 кредитів ЄКТС (75 % від загального обсягу ОП), вибіркові – 60 кредитів ЄКТС (25 % від загального обсягу ОП), практика – 18 кредитів ЄКТС (7,5 % від загального обсягу ОП) для денної та заочної форм навчання. Кваліфікаційна робота – 7,5 кредитів ЄКТС (3,13 % від загального обсягу ОП) для денної та заочної форм навчання. ОП є професійною, де освітні компоненти циклу загальної підготовки складають 63,5 кредитів ЄКТС (26,5 % від загального обсягу ОП) для денної форми навчання та 60,5 кредитів ЄКТС (25,2 % від загального обсягу ОП) для заочної форми навчання, освітні компоненти професійної та практичної підготовки складають 176,5 кредитів ЄКТС (73,5 % від загального обсягу ОП) для денної форми навчання та 179,5 кредитів ЄКТС (74,8 % від загального обсягу ОП) для заочної форми навчання, практики складають 18 кредитів ЄКТС (7,5 % від загального обсягу ОП) для денної та заочної форм навчання. Об’єкт вивчення: діяльність з організації та функціонування підприємницьких, торговельних та біржових структур, що здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів, а саме діяльність із виробництва, обігу, купівлі та продажу товарів на внутрішньому та зовнішніх ринках; фізичні та комерційні характеристики товарів, що мають значення у формуванні споживних властивостей; взаємозв’язок виробника продукції зі споживачем, що забезпечує вирішення завдань управління якістю продукції, її контролю та державного нагляду; потреби споживача</p>

чів, що формують ринок товарів та послуг; проектування та розробка технічних вимог на нову продукцію та послуги; матеріально-технічне забезпечення, підготовка та розробка технологій виготовлення, виробництво, контроль та випробування для цілей контролю якості; упакування, зберігання готової продукції; процеси, або (та) явища, або (та) матеріальні об'єкти, на які спрямована діяльність суб'єкта підприємницької діяльності пов'язана із забезпеченням та покращенням якості товарів та можливості реалізації їх на внутрішньому та зовнішніх ринках.

Теоретичний зміст предметної області: наукові теорії, положення, концепції, принципи підприємництва, торгівлі та біржової діяльності і методологія їхнього використання для організації та ефективного здійснення діяльності на внутрішньому та зовнішньому ринках, дослідження пов'язані з товаром та його споживними властивостями, класифікацією, маркуванням, кодуванням, а також визначенням та оцінюванням характеристик товарів і послуг і нормативно-правовим регулюванням у сфері підприємницької, торговельної та біржової діяльності. Новітні технології виробництва вітчизняних та зарубіжних товарів, напрямів в розвитку асортименту різних товарних груп, товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності, основ стандартизації, метрології і управління якістю, сертифікації товарів, сучасних методів дослідження товарів, тари і упакування товарів, а також стану світового ринку товарів; організації та технології зовнішньої торгівлі; торговельної логістики, основ обліку та оподаткування, правознавства, інформаційних технологій та систем необхідних для організації роботи товарознавців та комерційної діяльності на підприємстві; безпеки життєдіяльності; умов діяльності підприємства.

Методи, методики та технології: загальнонаукові й спеціальні методи, професійні методики і технології, застосування яких дозволяє вирішувати практичні завдання з організації, ефективного функціонування та розвитку підприємницьких, торговельних і біржових структур, а саме, професійне володіння органолептичними, вимірювальними (хімічні, фізичні, фізико-механічні, мікробіологічні), реєстраційними, експертними методами; а також методами управління (аналіз, діагностика, прогнозування, планування), систематизації (класифікації, кодування, ідентифіка-

	<p>ції, узагальнення), стандартними методами дослідження.</p> <p>Інструменти та обладнання: інформаційно-комунікаційні системи та технології, прилади та обладнання, необхідні для формування професійних компетентностей бакалавра підприємництва, торгівлі та біржової діяльності (законодавство України офіційного веб-порталу Верховної Ради України; бізнес-портал «Леонорм» (електронні покажчики стандартів; класифікатори міждержавних стандартів та національних стандартів України); банк даних (банк термінів, стандарти у вільному доступі) Державного підприємства «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості»; бази даних з технічного регулювання офіційного веб-сайту Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України; бази даних Європейської комісії; інформація державної установи офісу з просування експорту України; засоби вимірювальної техніки та обладнання вимірювальних (випробувальних), дослідних лабораторій (центрів).</p>
<p>Орієнтація освітньої програми</p>	<p>Освітня програма спрямована на формування сучасних теоретичних знань, вмінь та практичне опанування навичок з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності для застосування їх у вирішенні комплексних професійних завдань пов'язаних із здатністю: визначати споживні властивості товарів, здійснювати аналіз асортименту та оцінку асортиментної політики підприємства, проводити оцінку якості, виявляти і запобігати фальсифікації сировини, матеріалів, товарів; організовувати торгівлю та комерційну діяльність, вибирати раціональні канали розподілу товарів, працювати з партнерами; аналізувати і прогнозувати кон'юнктури товарних ринків; управляти якістю і асортиментом товарів; розуміти сутність процесу захисту споживачів; впроваджувати і забезпечувати розвиток систем управління якістю та безпечністю на підприємствах, оцінювати відповідність продукції відповідно до вимог національної системи державного контролю; використовувати теоретичні знання та практичні навички класифікації товарів згідно з товарною номенклатурою зовнішньоекономічної діяльності; застосовувати інновації підприємницької діяльності.</p> <p>Структура програми передбачає динамічне, інтегра-</p>

	<p>тивне та інтерактивне навчання.</p> <p>Ключові слова: підприємництво, торгівля, біржова діяльність, матеріалознавство, методи дослідження, організація торгівлі, комерційна діяльність, технологія виробництва товарів, товарознавство, харчові продукти, нехарчова продукція, технічне регулювання, стандарти, технічні регламенти, екологічні стандарти і норми, якість, контроль, класифікація та кодування товарів, зовнішньоекономічна діяльність, захист прав споживачів, державний контроль, Start-up, інновації, електронна комерція</p>
<p>Основний фокус освітньої програми</p>	<p>Загальна освіта в області створення, вдосконалення та підприємницьких, торговельних та біржових структур з поєднанням більш поглибленого спеціального (фахового) комерційної діяльності, а саме: особливостей комплексного управління комерційною діяльністю підприємства, запровадження інновацій для започаткування нових комерційно успішних бізнес-проектів, інструментарію організації та ведення електронної комерції у сучасному динамічному глобальному середовищі.</p> <p>Об'єктами професійної діяльності бакалаврів підприємництва, торгівлі та біржової діяльності ОП «Товарознавство і комерційна діяльність» у сферах виробництва та обігу, контролю, нагляду, управління якістю і безпечністю, формування асортименту та асортиментної політики підприємства, організації комерційної діяльності: продукція (сировина, напівфабрикат та готовий товар), її споживні властивості, фізичні та комерційні характеристики, технологія виготовлення, контроль, випробування, вимоги до упакування, зберігання та транспортування, класифікація, кодування, господарські зв'язки, комерційні процеси для різних цілей.</p>
<p>Особливості програми</p>	<p>Програма передбачає виробничі практики, а саме: товарознавчо-технологічна (4 семестр); комерційно-управлінська (6 семестр); комплексна виробнича практика з фаху (8 семестр) у торговельних оптових та роздрібних підприємствах, ринках, складах, біржах, торгово-промислових палатах, органах державного нагляду. Освітній процес відбувається в дослідницькому середовищі.</p>

4. Придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання	
Придатність до працевлаштування	<p>Бакалавр підприємництва, торгівлі та біржової діяльності за ОП «Товарознавство і комерційна діяльність» може займати первинні посади, а також посади заступників відповідно до професійних назв робіт за Національним класифікатором України «Класифікатор професій ДК 003:2010», а саме:</p> <p>1227 – головний адміністратор (на комерційних підприємствах)</p> <p>21501 – завідувач підприємства роздрібною торгівлі</p> <p>21043 – головний товарознавець</p> <p>24501 – ревізор комерційний</p> <p>25068 – товарознавець</p> <p>22704 – інспектор товарознавець</p> <p>3152 – інспектор з контролю якості продукції, інспектор з контролю якості та використання лісоматеріалів, інспектор з якості хлібопродуктів, плодощовочевих, технічних культур і продукції тваринництва</p> <p>3415 – агент торговельний</p> <p>3419 – інспектор торговельний, інспектор-товарознавець, товарознавець</p> <p>3439 – інспектор з інвентаризації, інспектор-ревізор</p> <p>3449 – інспектор державний, інспектор державний з якості товару та торгівлі, інспектор державний із закупівлі та якості сільськогосподарських продуктів, інспектор з експорту</p> <p>4215 – контролер ринку</p>
Академічні права випускників	Продовження навчання для здобуття другого (магістерського) рівня. Набуття додаткових кваліфікацій в системі післядипломної освіти.
5. Викладання та оцінювання	
Викладання та навчання	<p>Освітній процес побудований на принципах студентоцентрованого особистісно орієнтованого навчання на основі компетентнісного, системного, інтегративного підходів.</p> <p>Види навчання: аудиторні (лекції, практичні заняття та лабораторні заняття, групові консультації); позааудиторні (індивідуальні консультації, виробничі практики, кваліфікаційна робота).</p> <p>Методи навчання: абстрактно-дедуктивні, проблемно-пошукові, дослідницькі, пошукові, інтерактивні, практичні.</p>
Оцінювання	Поточне та семестрове оцінювання навчальних досягнень здійснюється за національною шкалою, за 100-

	<p>бальною шкалою та оцінками ЄКТС.</p> <p>Види контролю: поточний, модульний, підсумковий контроль, самоконтроль у таких формах: усне опитування, тестування знань та вмінь, письмові контрольні роботи, реферати тощо.</p> <p>Підсумкова атестація здобувачів вищої освіти здійснюється у формі публічного та відкритого захисту кваліфікаційної роботи.</p>
6. Програмні компетентності	
Інтегральна компетентність (ІК)	ІК 1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та проблеми у сферах підприємницької, торговельної та біржової діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів організації і функціонування підприємницьких, торговельних, біржових структур і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
Загальні компетентності (ЗК)	<p>ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК 2. Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ЗК 4. Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>ЗК 5. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.</p> <p>ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК 7. Здатність працювати в команді.</p> <p>ЗК 8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.</p> <p>ЗК 9. Прагнення до збереження навколишнього середовища.</p> <p>ЗК 10. Здатність діяти відповідально та свідомо.</p> <p>ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК 12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного</p>

	відпочинку та ведення здорового способу життя.
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	<p>СК 1. Критичне осмислення теоретичних засад підприємницької, торговельної та біржової діяльності.</p> <p>СК 2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.</p> <p>СК 3. Здатність здійснювати діяльність у взаємодії суб'єктів ринкових відносин.</p> <p>СК 4. Здатність застосовувати інноваційні підходи в діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.</p> <p>СК 5. Здатність визначати та оцінювати характеристики товарів і послуг в підприємницькій, торговельній, біржовій діяльності.</p> <p>СК 6. Здатність здійснювати діяльність з дотриманням вимог нормативно-правових документів у сфері підприємницької, торговельної та біржової діяльності.</p> <p>СК 7. Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.</p> <p>СК 8. Здатність застосовувати основи обліку та оподаткування в підприємницькій, торговельній, біржовій діяльності.</p> <p>СК 9. Здатність до організації зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур.</p> <p>СК 10. Здатність до бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків і результатів діяльності у сфері підприємництва, торгівлі та біржової практики з урахуванням ризиків.</p> <p>СК 11. Здатність організувати технологічні процеси в торгівлі в сучасних умовах господарювання.</p> <p>СК 12. Здатність аналізувати інфраструктуру, стан, тенденції й напрями розвитку ринку товарів в Україні та за кордоном.</p> <p>СК 13. Здатність обґрунтовувати вибір номенклатури показників для оцінки якості та конкурентоспроможності товарів.</p> <p>СК 14. Здатність використовувати сучасні технічні засоби, інформаційно-комунікаційні технології, прикладне програмне забезпечення для управління комерційною діяльністю підприємства.</p> <p>СК 15. Здатність використовувати інструменти</p>

електронної комерції, які дадуть змогу професійно здійснювати підприємницьку діяльність у сучасному динамічному глобальному середовищі.

СК 16. Здатність застосовувати знання із захисту прав споживачів у практичних ситуаціях

7. Програмні результати навчання (ПРН)

ПРН 1. Використовувати базові знання з підприємництва, торгівлі і біржової діяльності й уміння критичного мислення, аналізу та синтезу в професійних цілях.

ПРН 2. Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.

ПРН 3. Мати навички письмової та усної професійної комунікації державною й іноземною мовами.

ПРН 4. Використовувати сучасні комп'ютерні і телекомунікаційні технології обміну та розповсюдження професійно спрямованої інформації у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.

ПРН 5. Організувати пошук, самостійний відбір, якісну обробку інформації з різних джерел для формування банків даних у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.

ПРН 6. Вміти працювати в команді, мати навички міжособистісної взаємодії, які дозволяють досягати професійних цілей.

ПРН 7. Демонструвати підприємливість в різних напрямках професійної діяльності та брати відповідальність за результати.

ПРН 8. Застосовувати одержані знання й уміння для ініціювання та реалізації заходів у сфері збереження навколишнього природного середовища і здійснення безпечної діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.

ПРН 9. Знати вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної і правової держави.

ПРН 10. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально на основі етичних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства.

ПРН 11. Демонструвати базові й структуровані знання у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності для подальшого використання на практиці.

ПРН 12. Володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.

ПРН 13. Використовувати знання форм взаємодії суб'єктів ринкових відносин для забезпечення діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.

ПРН 14. Вміти застосовувати інноваційні підходи в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.

ПРН 15. Оцінювати характеристики товарів і послуг у підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності за допомогою сучасних методів.

ПРН 16. Знати нормативно-правове забезпечення діяльності підприємниць-

ких, торговельних та біржових структур і застосовувати його на практиці.

ПРН 17. Вміти вирішувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур і розв'язувати проблеми у кризових ситуаціях з урахуванням зовнішніх та внутрішніх впливів.

ПРН 18. Знати основи обліку та оподаткування в підприємницькій, торговельній і біржовій діяльності.

ПРН 19. Застосовувати знання й уміння для забезпечення ефективної організації зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур з урахуванням ринкової кон'юнктури і діючих правових норм.

ПРН 20. Знати основи бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків та результатів діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур з урахуванням ризиків.

ПРН 21. Здатність оцінювати вплив сировинних та технологічних факторів на споживні властивості товарів у вирішені практичних завдань з товарознавства.

ПРН 22. Вміти організовувати технологічні процеси торгівлі та здійснювати управління комерційною діяльністю підприємства.

ПРН 23. Використовувати на практиці технології електронної комерції з метою організації високоефективної комерційної діяльності підприємств.

8. Ресурсне забезпечення реалізації освітньої програми

Кадрове забезпечення

Наявність в університеті кафедри товарознавства, торговельного підприємництва та експертизи товарів, відповідальної за підготовку здобувачів вищої освіти за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» ОП «Товарознавство і комерційна діяльність»

Виконання програми забезпечують науково-педагогічні (педагогічні) працівники, які працюють в університеті за основним місцем роботи або за сумісництвом і займаються вдосконаленням навчально-методичного забезпечення, науковими дослідженнями, підготовкою підручників та навчальних посібників.

Проектна група зі спеціальності складається з: 1 кандидата наук, професора, 2 кандидатів наук, доцентів, 2 кандидата наук, 1 здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Керівник проектної групи: доцент кафедри товарознавства, торговельного підприємництва та експертизи товарів, кандидат педагогічних наук Морозова Марія Миколаївна.

Всі науково-педагогічні працівники, залучені до реалізації ОП мають науковий ступінь та/або вчене звання та мають підтверджений рівень наукової і профе-

	<p>сійної активності.</p> <p>Науково-педагогічні працівники один раз на п'ять років проходять стажування, що підтверджується відповідними посвідченнями, довідками та сертифікатами.</p>
Матеріально-технічне забезпечення	<p>Забезпеченість спеціалізованими приміщеннями для проведення навчальних занять та контрольних заходів; мультимедійним обладнанням для використання в навчальних аудиторіях; комп'ютерними робочими місцями, лабораторіями, засобами виміральної техніки, обладнанням, устаткуванням, необхідним для виконання навчальних планів.</p> <p>Наявність соціально-побутової інфраструктури: бібліотеки, у тому числі читального залу; пунктів харчування, актового та спортивного залу, стадіону та спортивних майданчиків, медичного пункту.</p> <p>Забезпеченість здобувачів вищої освіти гуртожитком.</p> <p>Наявні мультимедійні аудиторії повністю забезпечують освітній процес протягом усього циклу підготовки за освітньою програмою «Товарознавство і комерційна діяльність».</p>
Інформаційне та навчально-методичне забезпечення	<p>Наявність:</p> <ul style="list-style-type: none"> - опису ОП; - навчального плану та пояснювальної записки до нього; - робочої програми та силабусу з кожної навчальної дисципліни навчального плану; - комплексу навчально-методичного забезпечення з кожної навчальної дисципліни навчального плану; - програми практичної підготовки, робочих програм практик. <p>Наявність методичних матеріалів для написання кваліфікаційної роботи.</p> <p>Використання освітнього порталу, електронного університету ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» та авторських розробок науково-педагогічних працівників.</p>
9. Академічна мобільність	
Національна кредитна мобільність	<p>Можлива (на загальних підставах у межах України).</p> <p>Навчання студентів за Європейською кредитно-трансферною системою, обсяг 1 кредиту – 30 год.</p>
Міжнародна кредитна мобільність	<p>Допускається перезарахування кредитів, опанованих в іноземних закладах вищої освіти, за умови їх відповідності набутим компетентностям.</p>
Навчання іноземних здобувачів вищої	<p>Навчання іноземних здобувачів вищої освіти проводиться на загальних умовах у межах ліцензійного об-</p>

освіти	сягу спеціальності за умови попередньої мовної підготовки.
Правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті	Правила регламентуються процедурою забезпечення якості освіти 2.1 визнання результатів навчання в ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

2. Перелік компонентів освітньої програми та їх логічна послідовність

2.1. Перелік компонентів ОП

Код компонентів ОП	Компоненти освітньої програми (навчальні дисципліни, практики, кваліфікаційна робота)	Кількість кредитів для форми навчання:		Форма підсумкового контролю
		денної	заочної	
Обов'язкові компоненти ОП				
ОК 1	Усна й письмова комунікація та академічна риторика	5,0	5,0	залік, екзамен
ОК 2	Іноземна мова за професійним спрямуванням	10,0	10,0	залік, екзамен залік, екзамен
ОК 3	Фізичне виховання	3,0	–	залік
ОК 4	Інформаційні та комунікаційні технології	4,5	4,5	залік
ОК 5	Вища та прикладна математика	3,0	3,0	залік
ОК 6	Правознавство	5,0	5,0	екзамен
ОК 7	Актуальні питання історії української державності та культури	5,0	5,0	екзамен
ОК 8	Мікробіологія	5,0	5,0	залік
ОК 9	Хімічні та фізичні методи дослідження сировини, матеріалів та товарів	6,0	7,5	екзамен
ОК 10	Теоретичні основи товарознавства	6,0	6,0	екзамен
ОК 11	Організація торгівлі та управління комерційною діяльністю підприємства	8,5	10,0	екзамен
ОК 12	Облік і аудит	6,0	6,0	залік
ОК 13	Матеріалознавство та основи технології виробництва товарів	9,0	9,0	екзамен
ОК 14	Технічне регулювання	6,0	6,0	екзамен
ОК 15	Товарознавство (харчових продуктів та нехарчової продукції)	9,0	9,0	екзамен
ОК 16	Товарна номенклатура зовнішньоекономічної діяльності	6,0	6,0	екзамен
ОК 17	Зовнішньоекономічна діяльність підприємства	6,0	6,0	екзамен
ОК 18	Торговельне підприємництво	6,0	6,0	екзамен

Код компонентів ОП	Компоненти освітньої програми (навчальні дисципліни, практики, кваліфікаційна робота)	Кількість кредитів для форми навчання:		Форма підсумкового контролю
		денної	заочної	
ОК 19	Національна система державного контролю	6,0	6,0	екзамен
ОК 20	Філософія	5,0	5,0	екзамен
ОК 21	Логіка та методологія наукового пізнання	3,0	3,0	залік
ОК 22	Захист прав споживачів	6,0	6,0	залік
ОК 23	Тренінг курс «Start Up: інновації підприємницької діяльності»	9,0	9,0	екзамен
ОК 24	Електронна комерція	9,0	9,0	екзамен
ОК 25	Біржова діяльність	6,0	6,0	екзамен
ОК 26	Практика товарознавчо-технологічна	6,0	6,0	залік
ОК 27	Практика комерційно-управлінська	6,0	6,0	залік
ОК 28	Комплексна виробнича практика з фаху	6,0	6,0	залік
ОК 29	Виконання кваліфікаційної роботи	7,5	7,5	залік
ОК 30	Публічний та відкритий захист кваліфікаційної роботи (підсумкова атестація)	1,5	1,5	залік
Загальний обсяг обов'язкових компонентів:		180		
Вибіркові компоненти ОП				
<i>Вибірковий блок 1 загальної підготовки¹</i>				
ВБ 1.1.	Дисципліна з1	3,0	3,0	залік
ВБ 1.2.	Дисципліна з2	3,0	3,0	залік
ВБ 1.3.	Дисципліна з3	3,0	3,0	залік
ВБ 1.4.	Дисципліна з4	3,0	3,0	залік
ВБ 1.5.	Дисципліна з5	3,0	3,0	залік
<i>Вибірковий блок 2 професійної підготовки²</i>				
ВБ 2.1.	Дисципліна п1	3,0	3,0	залік
ВБ 2.2.	Дисципліна п2	3,0	3,0	залік
ВБ 2.3.	Дисципліна п3	3,0	3,0	залік
ВБ 2.4.	Дисципліна п4	3,0	3,0	залік
ВБ 2.5.	Дисципліна п5	3,0	3,0	залік
ВБ 2.6.	Дисципліна п6	3,0	3,0	залік
ВБ 2.7.	Дисципліна п7	3,0	3,0	залік
ВБ 2.8.	Дисципліна п8	3,0	3,0	залік
ВБ 2.9.	Дисципліна п9	3,0	3,0	залік
ВБ 2.10.	Дисципліна п10	3,0	3,0	залік
ВБ 2.11.	Дисципліна п11	3,0	3,0	залік
ВБ 2.12.	Дисципліна п12	3,0	3,0	залік
ВБ 2.13.	Дисципліна п13	3,0	3,0	залік
ВБ 2.14.	Дисципліна п14	3,0	3,0	залік

Код компонентів ОП	Компоненти освітньої програми (навчальні дисципліни, практики, кваліфікаційна робота)	Кількість кредитів для форми навчання:		Форма підсумкового контролю
		денної	заочної	
ВБ 2.15.	Дисципліна п15	3,0	3,0	залік
Загальний обсяг вибіркового компонента:		60,0		
ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ КОМПОНЕНТІВ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ		240		

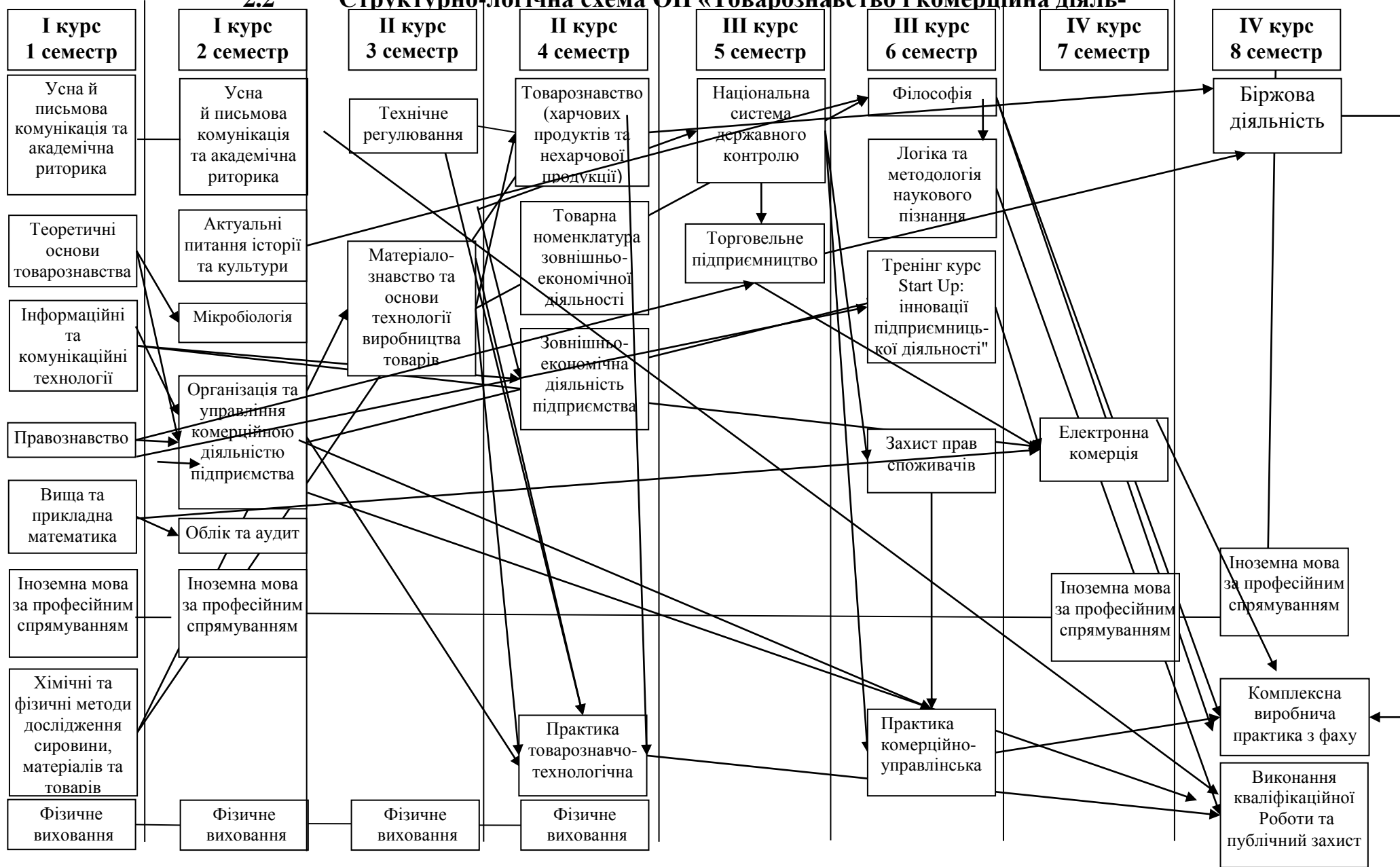
Примітка: 1 – [додаток 1 перелік дисциплін вільного вибору загальної підготовки \(формується на рівні університету\)](#);

2 – додаток 2 перелік дисциплін вільного вибору професійної підготовки (формується на рівні кафедри та навчально-наукового інституту).

Згідно із Законом України «Про вищу освіту» студенти ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» за цією ОП мають право на повністю вільний вибір навчальних дисциплін в обсязі, що становить не менш як 25 % загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених для даного рівня вищої освіти. При цьому здобувачі вищої освіти мають право вибирати навчальні дисципліни з двох баз дисциплін вільного вибору відображених у додатку 1 – [перелік дисциплін вільного вибору загальної підготовки](#) (формується на рівні університету) і додатку 2 – перелік дисциплін вільного вибору професійної підготовки (формується на рівні кафедри та навчально-наукового інституту). Запропоновані переліки дисциплін затверджуються разом із ОП та навчальним планом і є невід'ємною їх частиною.

2.2

Структурно-логічна схема ОП «Товарознавство і комерційна діяльність»

3. Форма атестації здобувачів вищої освіти

Форма атестації здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня	Атестація здійснюється у формі публічного і відкритого захисту кваліфікаційної роботи бакалавра
Вимоги до кваліфікаційної роботи (за наявності)	Кваліфікаційна робота спрямована на розв'язання теоретичних завдань та вирішення практичних проблем у сферах підприємницької, торговельної та біржової діяльності, що передбачає застосування теорій та методів організації і функціонування підприємницьких, торговельних, біржових структур і характеризується комплексністю та невизначеністю умов. У кваліфікаційній роботі не може бути академічного плагіату, фальсифікації та списування. Робота перевіряється на плагіат. Реферат кваліфікаційної роботи розміщується на офіційному сайті університету.
Вимоги до публічного захисту	Захист перед екзаменаційною комісією
Атестація завершується	Видачею документу встановленого зразка про присудження першого (бакалаврського) рівня із присвоєнням: <u>освітньої кваліфікації:</u> бакалавр підприємництва, торгівлі та біржової діяльності за освітньою програмою «Товарознавство і комерційна діяльність» <u>кваліфікації в дипломі:</u> Ступінь вищої освіти – Бакалавр Спеціальність – 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» Освітня програма «Товарознавство і комерційна діяльність»

Компетентності	Інтегральна компетентність	Компетентності																										
		Загальні компетентності												Спеціальні (фахові) компетентності														
		ЗК 1	ЗК 2	ЗК 3	ЗК 4	ЗК 5	ЗК 6	ЗК 7	ЗК 8	ЗК 9	ЗК 10	ЗК 11	ЗК 12	СК 1	СК 2	СК 3	СК 4	СК 5	СК 6	СК 7	СК 8	СК 9	СК 10	СК 11	СК 12	СК 13	СК 14	СК 15
Програмні результати навчання																												
ситуаціях з урахуванням зовнішніх та внутрішніх впливів.																												
18. Знати основи обліку та оподаткування в підприємницькій, торговельній і біржовій діяльності.	+																			+								
19. Застосовувати знання й уміння для забезпечення ефективної організації зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур з урахуванням ринкової кон'юнктури і діючих правових норм.	+		+								+										+							
20. Знати основи бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків та результатів діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур з урахуванням ризиків.	+										+											+						
21. Здатність оцінювати вплив сировинних та технологічних факторів на споживні властивості товарів у вирішенні практичних завдань з това-		+																					+			+		

5. Матриця відповідності компетентностей освітнім компонентам зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» освітньої програми «Товарознавство і комерційна діяльність»

	ОК 1	ОК 2	ОК 3 ¹	ОК 4	ОК 5	ОК 6	ОК 7	ОК 8	ОК 9	ОК 10	ОК 11	ОК 12	ОК 13	ОК 14	ОК 15	ОК 16	ОК 17	ОК 18	ОК 19	ОК 20	ОК 21	ОК 22	ОК 23	ОК 24	ОК 25	ОК 26	ОК 27	ОК 28	ОК 29	ОК 30
ЗК 1.		+			+				+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
ЗК 2.	+	+		+		+		+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+			+	+	+		+	+	+	+	
ЗК 3.	+																													+
ЗК 4.		+																												
ЗК 5.				+							+	+		+		+	+		+			+	+	+		+	+	+	+	+
ЗК 6.		+					+				+		+	+	+	+	+	+	+			+	+	+	+	+	+	+	+	
ЗК 7.		+									+				+	+						+		+						
ЗК 8.											+			+		+	+	+	+			+		+	+	+	+	+	+	
ЗК 9.								+	+		+			+			+		+				+							
ЗК 10.											+	+		+		+	+	+	+			+	+	+	+	+	+	+	+	+
ЗК 11.		+				+								+								+								
ЗК 12.		+	+				+						+																	
СК 1.																		+							+	+	+			
СК 2.										+			+	+					+	+					+	+	+	+	+	
СК 3.											+				+			+	+			+		+	+					
СК 4.											+		+	+				+						+	+	+	+	+	+	
СК 5.								+	+	+					+		+						+			+	+	+	+	
СК 6.						+					+			+				+	+			+		+	+	+	+	+	+	
СК 7.																		+	+					+	+	+	+	+		
СК 8.					+							+												+						
СК 9.											+				+									+				+	+	
СК 10.											+							+						+						
СК 11.								+	+	+			+		+	+	+						+			+	+		+	
СК 12.														+					+							+	+	+	+	
СК 13.										+	+			+			+		+				+		+				+	

	ОК 1	ОК 2	ОК 3 ¹	ОК 4	ОК 5	ОК 6	ОК 7	ОК 8	ОК 9	ОК 10	ОК 11	ОК 12	ОК 13	ОК 14	ОК 15	ОК 16	ОК 17	ОК 18	ОК 19	ОК 20	ОК 21	ОК 22	ОК 23	ОК 24	ОК 25	ОК 26	ОК 27	ОК 28	ОК 29	ОК 30	
СК 14.				+							+					+	+							+				+	+		
СК 15.											+					+								+	+				+	+	
СК 16.						+					+			+		+		+					+		+		+	+	+	+	

Примітка. 1 – ОК 3 «Фізичне виховання» не передбачений для заочної форми навчання.

**6. Матриця забезпечення програмних результатів навчання (ПРН) освітніми компонентами зі спеціальності
076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
освітньої програми «Товарознавство і комерційна діяльність»**

	ОК 1	ОК 2	ОК 3 ¹	ОК 4	ОК 5	ОК 6	ОК 7	ОК 8	ОК 9	ОК 10	ОК 11	ОК 12	ОК 13	ОК 14	ОК 15	ОК 16	ОК 17	ОК 18	ОК 19	ОК 20	ОК 21	ОК 22	ОК 23	ОК 24	ОК 25	ОК 26	ОК 27	ОК 28	ОК 29	ОК 30
ПРН 1.		+			+				+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
ПРН 2.	+	+		+		+		+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+			+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН 3.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН 4.				+							+	+		+		+	+	+	+			+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН 5.		+					+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+			+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН 6.		+									+					+	+					+	+	+						
ПРН 7.											+	+		+		+	+	+	+			+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН 8.	+	+		+		+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+			+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН 9.		+				+					+							+	+			+		+	+	+	+	+	+	+
ПРН 10.		+	+				+						+					+	+					+	+	+	+	+	+	+
ПРН 11.	+	+		+		+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+			+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН 12.											+	+		+	+		+	+	+			+		+	+	+	+	+	+	+
ПРН 13.		+									+					+	+	+	+			+		+	+					
ПРН 14.	+	+		+		+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+			+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН 15.	+	+		+		+		+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+			+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН 16.		+				+					+			+		+		+	+			+		+	+	+	+	+	+	+
ПРН 17.											+			+		+	+	+	+			+		+	+	+	+	+	+	+
ПРН 18.					+							+												+						
ПРН 19.	+	+		+		+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+			+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН 20.											+								+					+	+					
ПРН 21.								+	+	+			+	+	+	+	+		+				+		+	+	+		+	
ПРН 22.											+		+		+	+								+					+	+
ПРН 23.						+					+			+		+		+					+		+				+	+

Примітка. 1 – ОК 3 «Фізичне виховання» не передбачений для заочної форми навчання.

7. Перелік нормативних документів, на яких базується освітня програма

А. Офіційні документи:

1. Про освіту: Закон України редакція від 02.04.2020 № 2145-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Про вищу освіту: Закон України редакція від 18.03.2020 № 1556-VII // База даних «Законодавство України» / ВР України. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
3. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 13.11.2018 р. № 1243. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/076-pidpriemnistvo-torgivlya-ta-birzhova-diyalnist-bakalavr.pdf>
4. ESG. Режим доступу: https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/04_2016_ESG_2015.pdf
5. ISCED (МСКО) 2011. Режим доступу: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf>
6. ISCED-F (МСКО-Г) 2013. Режим доступу: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-fields-of-education-and-training-2013-detailed-field-descriptions-2015-en.pdf>
7. Класифікатор професій (КП) станом на 26.10.2017 р. Режим доступу: <http://buhgalter911.com/res/spravochniki/klassifikprofessiy.aspx>
8. Класифікація видів економічної діяльності: національний класифікатор України КВЕД 009:2010. Режим доступу: <http://dtk.com.ua/show/0sid0177.html>
9. Про унесення змін до Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 30.04.2020 р. № 584. Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/naukovo-metodychna_rada/2020-metod-rekomendacziyi.docx
10. Національна рамка кваліфікацій: Додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 (в редакції від 25.06.2020 р. № 519) // НПА / Урядовий портал. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-u-dodatok-do-postanovi-kabinetu-ministriv-ukrayini-vid-23-listopada-2011-r-t250620>
11. Про затвердження зміни до національного класифікатора України ДК 003-2010: Наказ Мінекономрозвитку України від 02.09.2015 р. № 1084
12. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України редакція від 11.02.2017 № 266 // База даних «Законо-

давство України» / ВР України. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF>

13. Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266: Наказ Міністерства освіти і науки України Редакція від 03.06.2016 № 1151// База даних «Законодавство України» / ВР України. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1460-15>

Б. Корисні посилання:

1. TUNING (для ознайомлення зі спеціальними (фаховими) компетентностями та прикладами стандартів. Режим доступу: <http://www.unideusto.org/tuningeu/>
2. Національний освітній глосарій: вища освіта / 2-е вид., перероб. і доп. / авт.-уклад. : В. М. Захарченко, С. А. Калашнікова, В. І. Луговий, А. В. Ставицький, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова / За ред. В.Г.Кременя. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. 100 с. <http://erasmusplus.org.ua/korysna-informatsiia/korysni-materialy/category/3-materialy-natsionalnoi-komandy-ekspertiv-shchodo-zaprovadzhennia-instrumentiv-bolonskoho-protseesu.html?download=83:hlosarii-terminiv-vyshchoi-osvity-2014-r-onovlene-vydannia-z-urakhuvanniam-polozhenovoho-zakonu-ukrainy-pro-vyshchu-osvitu&start=80>
3. Рашкевич Ю.М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія. Львів, 2014. 168 с. Режим доступу: <https://erasmusplus.org.ua/korysna-informatsiia/korysni-materialy/category/3-materialy-natsionalnoi-komandy-ekspertiv-shchodo-zaprovadzhennia-instrumentiv-bolonskoho-protseesu.html?download=82:bolonskyi-protsees-nova-paradyhma-vyshchoi-osvity-yu-rashkevych>
4. Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд / за заг. ред. С. Калашнікової та В. Лугового. К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2015. 84 с. Режим доступу: <http://erasmusplus.org.ua/korysna-informatsiia/korysni-materialy/category/3-materialy-natsionalnoi-komandy-ekspertiv-shchodo-zaprovadzhennia-instrumentiv-bolonskoho-protseesu.html?download=88:rozvytok-systemy-zabezpechennia-iakosti-vyshchoi-osvity-ukrainy&start=80>
5. Розроблення освітніх програм: методичні рекомендації / В. М. Захарченко, В. І. Луговий, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова ; за ред. В.Г. Кременя. К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. 120 с. Режим доступу: <http://erasmusplus.org.ua/korysna-informatsiia/korysni-materialy/category/3-materialy-natsionalnoi-komandy-ekspertiv-shchodo-zaprovadzhennia-instrumentiv-bolonskoho-protseesu.html?download=84:rozroblennia-osvitnikh-prohram-metodychni-rekomendatsii&start=80>